

نقش پزشکان قانونی در معاینه اجساد بر اساس قانون آیین دادرسی دادگاه‌های عمومی و انقلاب در امور کیفری

دکتر جعفر رشادتی

دکترای حقوق جزا و جرم‌شناسی، دادیار دادرسی دیوانعالی کشور

چکیده

مقدمه: حق حیات انسان‌ها در کلیه نظام‌های حقوقی مورد تأکید قرار گرفته و چنانچه بدون مجوز قانونی این حق مورد تعرض واقع شود کارگزاران عدالت کیفری بایستی با تمام امکانات نسبت به کشف جنایت و احقاق حق و نهایتاً اجرای عدالت اقدام نمایند. از جمله شیوه‌های رسیدن به کشف حقیقت، استفاده از اطلاعات و نظریات متخصصین امر است که پزشکان قانونی از جمله مهم‌ترین آن‌ها محسوب می‌گردند. در مقاله حاضر به نقش پزشکان قانونی در معاینه اجساد بر اساس قانون آیین دادرسی دادگاه‌های عمومی و انقلاب در امور کیفری پرداخته می‌شود.

بحث: تکلیف پزشکان قانونی در معاینه اجساد، داشتن تخصص در امر ارجاعی، اعلام نظر آنان در ظرف زمانی تعیین شده، مورد اعتماد مرجع قضایی بودن، تقدم رجوع به پزشکان قانونی نسبت به سایر پزشکان است که در مواد مختلف مورد اشاره قانون آیین دادرسی کیفری قرار گرفته است. اگر چه مبنای توجه به نظریات این گروه از متخصصین بر اساس اینکه اظهار نظر کارشناسی آنان دلیل خاص محسوب می‌شود و یا اینکه حکم شهادت و آثار آن بر این نظریات بار می‌شود بین حقوق‌دانان و فقها متفاوت است.

نتیجه‌گیری: براساس قانون آیین دادرسی کیفری پزشکان قانونی دارای جایگاه ویژه‌ای می‌باشند و تعیین شرایط برای انجام وظایف موجب کم-رنگ شدن نقش آنها در فرایند دادرسی کیفری نمی‌گردد. چه اینکه در قریب به اتفاق مواردی که اعلام نظر می‌نمایند سرنوشت انسان‌های متهم تعیین می‌شود و به عنوان بازوی اجرایی، مقامات پلیسی و قضایی را در کشف حقیقت یاری می‌نمایند. این قانون با هر مبنای نظری، بر استفاده اولیه قاضی دادگاه از پزشکان قانونی در معاینات اجساد تأکید دارد و فقط در صورت نبود پزشک قانونی یا عدم دسترسی به وی و یا نداشتن تخصص در امر ارجاعی، رجوع به سایر پزشکان مجاز خواهد بود.

واژگان کلیدی: پزشکی قانونی، معاینه اجساد، آیین دادرسی کیفری، قانون

وصول مقاله: ۱۳۸۸/۳/۶

تأیید مقاله: ۱۳۸۸/۱۰/۱

نویسنده پاسخگو: تهران، خیابان ایرانشهر، خیابان آذر شهر، پلاک ۳۶، مرکز ارتباطات مردمی قوه قضائیه jreshadati@yahoo.com

مقدمه

در مقاله حاضر به مفهوم معاینه و نقش آن در کشف حقیقت امر، شرایط پزشکان قانونی برای معاینه اجساد و وظایف آنان و ایرادات موجود در قانون با ارایه راهکارهای مناسب پرداخته شده است.

بحث

۱ - مفهوم معاینه

معاینه در لغت یعنی چیزی را رویاروی دیدن، به چشم دیدن؛ و معاینه کردن یعنی با دقت به بررسی چیزی پرداختن؛ و در طبابت، بررسی و دقت کردن طبیب در وضع بیمار برای تشخیص بیماری او (۱). از منظر پزشکی قانونی معاینه جسد در ابتدا، معاینه ظاهری است که عبارت از توصیف خصوصیات ظاهری جسد و توجه به ویژگی‌های

کشف حقیقت در پرونده‌های جنایی که حیات انسان در معرض خطر قرار گرفته است کاری گروهی به نظر می‌رسد و بر اساس مراحل دادرسی کیفری هر یک از گروه‌ها وظایف خاصی عهده‌دار می‌باشند. از جمله این گروه‌ها، پزشکان قانونی هستند که به موجب قانون آیین دادرسی کیفری با شرایطی قضات دادرسی و دادگاه را که در واقع مدیریت دادرسی کیفری را برای اجرای عدالت از طریق کشف واقعیت به عهده دارند یاری می‌نمایند. اختصاص موادی علاوه بر مباحث مربوط به معاینه محل به معاینه اجساد و دخالت پزشکان قانونی در این معاینات در قانون آیین دادرسی کیفری نشان‌گر اهمیت نقش این گروه از متخصصین در فرایند دادرسی کیفری پرونده‌های جنایی می‌باشد.

عدم حضور یا ناتوانی پزشک قانونی از حضور برای معاینه اجساد در محلی که قاضی تعیین ویا به آن محل دعوت می‌نماید دلایل مختلفی می‌تواند داشته باشد که در مأموریت و یا مرخصی اداری بودن پزشک قانونی، حوادث غیر مترقبه، تعدد صحنه‌های جنایی و همزمانی آنها و ضرورت حضور با توجه به دستور قبلی مقام قضایی در صحنه دیگر از این موارد است.

۳-۲ - متخصص بودن پزشک قانونی در امر ارجاعی تخصص یافتن عبارت از کاردان و ماهر شدن در کاری یا دانش و یا هنری است (۱) و متخصص شخصی است که در شغلی یا فنی کاردانی به کمال دارد (۱). اثر انگشت، صدای ضبط شده بر روی یک نوار یا لوح فشرده، تصاویر ضبط شده بر روی دوربین‌های مدار بسته اماکن و محل‌های تحت نظارت، نتایج تست‌های DNA همگی اماراتی هستند که در پرتو پیشرفت علم در سال‌های اخیر، افق‌های نوینی از کشف علمی جرایم را به روی بشریت گشوده‌اند. استفاده از برخی از این روش‌ها نیازمند دارا بودن دانش تخصصی رشته مربوط است که اصولاً قاضی فاقد آن است (۵). چنانچه پزشک دعوت شده تخصص لازم را نداشته باشد یا خود چنین نظر دهد که پزشک متخصص دیگری هم نظر دهد قاضی می‌تواند به سایر پزشکان، حتی پزشک معالج متوفی نیز رجوع و نظر آنان را با دعوت به محل و معاینه اخذ نماید (۶). به طور کلی کاری که از پزشکان خواسته می‌شود نباید از حدود اطلاعات و معلومات آنها خارج باشد در چنین مواقعی پزشک باید جهات نامساعد کار خود را اعم از فنی و علمی و فکری ذکر کند (۷).

۳ - وظایف پزشکان قانونی

۳-۱ - حضور در صحنه فوت

در ماده ۹۰ قانون مذکور آمده است: «قاضی تا زمان حضور پزشک، اقدامات لازم را برای حفظ جسد، کشف هویت متوفی و چگونگی فوت و غیره به عمل می‌آورد». دو برداشت از این ماده امکان‌پذیر است اول اینکه به صراحت و منطوق ماده، اقدامات قاضی فقط تا حضور پزشک بوده و پس از آن بایستی در صحنه براساس خواسته پزشک - البته مربوط به معاینه جسد - اقدام شود تا پزشک بتواند بر اساس آنچه در ماده آمده، در مورد فوت و چگونگی آن اظهارنظر نماید، در واقع از مفهوم مخالف این ماده استنباط می‌شود که معاینه جسد و امور مربوط به آن پس از حضور در محل معاینه با پزشک خواهد بود. دوم اینکه چون حفظ جسد و کشف هویت متوفی و غیره مندرج در ماده از وظایف اصلی پزشکی قانونی محسوب نمی‌گردد قاضی پس از حضور اقدامات اولیه را در صحنه به نحوی که منافات با موارد مورد نیاز پزشک قانونی از صحنه و جسد نداشته باشد را انجام می‌دهد.

تفاوت دو برداشت در این است که در برداشت اول حضور پزشک موضوعیت پیدا می‌کند و حفظ جسد، تعیین هویت آن و اعلام چگونگی فوت بیشتر جنبه پزشکی قانونی پیدا می‌نماید در حالیکه در برداشت دیگر امکان اقدام در مورد جسد در صحنه پیش و پس از حضور پزشک

محیط پیرامون آن می‌باشد که حسب مورد در محل فوت یا در تالار تشریح انجام می‌گیرد (۲) و پس از معاینه ظاهری باید جسد را کالبد-گشایی کرد (۲).

در قانون آیین دادرسی دادگاه‌های عمومی و انقلاب در امور کیفری قانون‌گذار تعریفی از «معاینه» به عمل نیاورده بلکه طی مبحثی با عنوان «معاینه محل و تحقیقات محلی» به افرادی که باید در معاینه حاضر شوند، زمان معاینه و برخی روش‌های آن پرداخته است. در اصطلاح حقوقی معاینه محل، بازدید مراجع قضایی یا اداری از محل وقوع جرم یا مورد دعوی و اختلاف یا موضوع حق می‌باشد، معاینه محل در اجرای مقررات ثبتی هم پیش می‌آید و اختصاص به دعاوی مدنی و کیفری ندارد (۳). با هر دو مفهوم لغوی و اصطلاحی معاینه ضرورت حضور شخص معاینه‌کننده در محل معاینه و اظهار نظر مستقیم و بلا واسطه به وضوح قابل استنباط می‌باشد. به طور کلی بررسی روند تاریخی قوانین مربوط در بحث معاینه اجساد نشان‌گر نتایج زیر است (۴): ۱- معاینه اجساد امری تخصصی است. ۲- معاینه اجساد باید توسط پزشکان مورد اعتماد مقامات قضایی به عمل آید. ۳- تعیین پزشکان معاینه‌کننده با مقامات قضایی است. ۴- پزشکان برای معاینه اجساد کارشناس محسوب می‌گردند. ۵- معاینه اجساد توسط پزشکان فقط با دستور مقامات قضایی ذیصلاح ممکن است. ۶- در صورت حضور پزشکان قانونی ابتدا نظر آنان باید اخذ شود مگر در امر ارجاعی متخصص نباشند.

۲ - شرایط پزشکان قانونی معاینه‌کننده اجساد

در ماده ۸۸ قانون فوق‌الذکر مورد اعتماد قاضی بودن، امکان حضور در محل اعلامی، داشتن تخصص در امر ارجاعی از جمله شرایط دعوت از پزشکان قانونی ذکر شده است این ماده مقرر می‌دارد: «برای معاینه اجساد و جراحات‌ها و آثار و علایم ضرب و صدمه‌های جسمی و آسیب‌های روانی و سایر معاینه‌ها و آزمایش‌های پزشکی، قاضی از پزشکی قانونی معتمد دعوت می‌نماید و اگر پزشک قانونی نتواند حضور یابد و یا در جایی پزشک قانونی نباشد پزشک معتمد دیگری دعوت می‌شود».

۲-۱ - معتمد قاضی بودن

اعتماد در لغت به مفهوم تکیه کردن به کسی، واگذاشتن کار به کسی، سپردن چیزی را به کسی از روی صداقت و راستی، اتکا کردن به کسی در حاجتی، و نیز وثوق و اطمینان آمده است (۱). بنابراین با توجه به معنای لغوی، پزشکی که از طرف مقام قضایی برای معاینه جسد دعوت می‌شود بایستی مورد اعتماد و نیز وثوق وی باشد. البته دقت در معنای اعتماد حاکی از نوعی واگذاری انجام وظیفه از طرف واگذارنده می‌باشد. به طور کلی بر اساس مواد ۷۸ و ۸۳ قانون فوق‌الذکر، پزشک و کلیه افرادی که به عنوان خبره برای اعلام نظر دعوت می‌شوند باید مورد وثوق قاضی باشند.

۲-۲ - امکان حضور پزشک قانونی در محل

مساعادت می‌نماید (۱۱).

۵-۳ - اظهار نظر

ماده ۹۳ قانون آیین دادرسی دادگاه‌های عمومی و انقلاب در امور کیفری مقرر می‌دارد: «پزشک باید نظریه خود را حداکثر ظرف سه روز به قاضی اعلام نماید مگر در مواردی که اظهار نظر مستلزم مدت بیشتری باشد.» البته برای اظهار نظر کارشناس در قانون آیین دادرسی کیفری مدت معینی ذکر نشده و بستگی به فوریت موضوع و نوع کار دارد (۱۲).

در بحث اعلام نظر پزشک دو نکته حایز اهمیت است اول اظهار نظر به موقع که تأثیر آن در سرعت در رسیدگی و تحقیقات، جلوگیری از فرصت‌طلبی متهم و نمود پیدا می‌کند. دوم اظهار نظر دقیق و علمی به همان روشی که در قانون تشکیل سازمان پزشکی قانونی کشور مصوب ۱۳۷۲ ذکر شده است. تبصره یک ماده یک این قانون مقرر می‌دارد: «۱- اظهار نظر پزشکی قانونی باید مستدل، روشن و متضمن شرح مشهودات و معاینات و مبتنی بر مدارک و ملاحظات علمی و آزمایشگاهی و با استفاده از روش‌های جدید و نتیجه‌گیری کافی باشد.»

۴ - ایرادات موجود در قانون

۴-۱ - در سیستم استخدامی سازمان پزشکی قانونی، پذیرش پزشکان قانونی با توجه به نیازهای مناطق مختلف کشور و نیز براساس یک‌سری شرایط و ضوابط علمی صورت می‌گیرد که مورد اعتماد مقامات قضایی بودن جزء این شرایط محسوب نمی‌گردد چه اینکه در عمل امکان پذیر نمی‌باشد. فرض کنیم برای شهرستان الف فردی به عنوان پزشک قانونی در حال استخدام است در این حال اعتماد چه کسی در شهرستان الف بایستی جلب شود؟ از طرفی چه تضمینی وجود دارد که با فرض اعلام اعتماد مسؤول قضایی وقت، این پزشک مورد اعتماد قضات بعدی نیز باشد.

۴-۲ - تأکید به تخصص داشتن پزشک در امر ارجاعی در عین حال که مورد تأیید می‌باشد دارای ابهام است. منظور از تأکید به داشتن تخصص علاوه بر پزشک قانونی بودن در مراحل اولیه معاینه جسد چیست؟ در صحنه جرم، پزشک قانونی پس از حضور براساس دستورات و خواسته‌های مقام قضایی به معاینه جسد اقدام می‌کند و در این مرحله تخصص خود او که متخصص پزشکی قانونی است برای انجام وظیفه کافی است و به نظر می‌رسد یا قانون‌گذار با مسامحه پزشکی قانونی را از رشته‌های تخصصی محسوب ننموده است یا استفاده از متخصصین در معاینات غیر از صحنه‌های مرگ و اجساد و نیز سایر مراحل مورد نظر بوده است.

۴-۳ - براساس ماده ۹۳ قانون «در صورت اختلاف نظر پزشکان و یا تناقض نظر پزشک با اوضاع و احوال واقعه، قاضی نظر پزشک را نزد پزشکانی که تخصص بیشتری دارند می‌فرستد، اشخاص یاد شده نظر خود را در صورت لزوم پس از اخذ توضیح از پزشکی که معاینه نموده

از ناحیه دیگران وجود دارد. ماده ۹۴ قانون برداشت دوم را تأیید می‌نماید اگر چه این ماده به دلیل سپردن امور تخصصی به قاضی محل ایراد می‌باشد. در این ماده آمده است «هر گاه هویت متوفی معلوم نباشد قاضی علایم و مشخصات جسد و اثر انگشت او را به طور دقیق در صورت مجلس قید می‌نماید و در صورت امکان دستور عکس‌برداری از آن می‌دهد، سپس برای تشخیص هویت متوفی به هر وسیله‌ای که مقتضی بداند اقدام می‌نماید.»

۲-۳ - حفظ جسد

ارزیابی شرایط محیطی، حفظ مدارک به جا مانده، تهیه عکس از جسد، معاینه جسد و نظارت بر انتقال صحیح جسد به سالن تشریح از وظایف پزشکی قانونی در صحنه جرم محسوب می‌شود و با حضور پزشکی قانونی در صحنه فوت در اکثر موارد از کالبدشکافی غیرضروری جلوگیری می‌گردد (۸). به نظر می‌رسد منظور از حفظ جسد اتخاذ تدابیری است، که تا پایان بررسی‌های پزشکی و تعیین علت تامه مرگ تغییری در اوضاع و احوال جسد داده نشود البته در این مسأله، پزشک قطعاً نیازمند باری سایر واحدها، حتی مقامات قضایی می‌باشد.

۳-۳ - کشف هویت متوفی

هر انسانی دارای اهلیت و متمتع از حقوق مدنی است و به این اعتبار صاحب اسم است (نام و نام‌خانوادگی). طبق ماده ۹۹۷ قانون مدنی ایران، اسم متعلق، حق افراد و خانواده می‌باشد گر چه اسم هر کس به موجب شناسنامه معین می‌شود، در عالم جنایی در موارد مشکوک و حوادث گوناگون، گاه دادن اسامی دیگر برای سهولت تعیین هویت افراد، لازم می‌شود که به عهده متخصصان پلیس علمی و پزشکی قانونی است (۹). اگر چه تعیین هویت امری است مربوط به دستگاه‌های تحقیق ولی در موارد فراوان این کار بدون همکاری پزشک امکان‌پذیر نیست به ویژه مواقعی که تعیین هویت مربوط به جسد عفونت یافته بوده یا عواملی از قبیل سوختگی و ایجاد ضایعات مختلف در بدن مانند له شدن صورت و غیره در میان باشد یا به طور کلی تعیین هویت مربوط به جسد ناقص یا یک قسمت از جسد باشد. پر واضح است که در این گونه موارد باید پزشکی قانونی به تعیین هویت کمک نماید (۱۰).

۴-۳ - تعیین چگونگی فوت

پزشک پس از حضور در صحنه براساس مشاهدات و اطلاعاتی که در اختیار او قرار داده می‌شود و نیز با توجه به آنچه که مقام قضایی از او می‌خواهد بایستی در خصوص چگونگی و علت تامه فوت اعلام نظر نماید که به نظر می‌رسد الزام به تعیین علت در صحنه فوت در عمل موجب بروز مشکلاتی شود چه اینکه در مواردی بررسی سوابق بیماری، کالبدگشایی، بررسی نمونه‌ها در آزمایشگاه برای تعیین چگونگی فوت ضروری است که دسترسی به آنها در صحنه امکان‌پذیر نمی‌باشد. اگر چه حضور پزشک در صحنه در تشخیص‌های بعدی کمک بسزایی می‌کند. برای نمونه مشاهده پدیده‌های نعشی در صحنه که با انتقال جسد تغییراتی در آن حاصل می‌شود پزشک را در تعیین تاریخ مرگ

قضایی سایر پزشکان مورد وثوق برای اعلام نظر دعوت می‌گردند. در خصوص برداشت‌های متفاوت از ماده ۹۰ به طور کلی قانون- گذار بایستی تمام تلاش خود را به کار گیرد تا زمینه برداشت‌های متفاوت از یک قانون را که اطلاع دادرسی و یا ایجاد مانع در تسریع در رسیدگی از موجبات آن است را فراهم ننماید. اگرچه در رویه قضایی استنباط متفاوت امری مرسوم می‌باشد. از طرفی اصلاح این ماده به نحوی که از منطوق و یا حتی مفهوم مخالف آن دخالت و معاینه پزشک در خارج از صحنه جرم نیز استنباط گردد لازم به نظر می‌رسد. آخرین و مهمترین پیشنهاد اینکه با توجه به تعدد رشته‌های تخصصی پزشکی ایجاد رشته‌های مورد نیاز در پزشکی قانونی منطبق با این تخصص‌ها ضروری می‌نماید.

نتیجه‌گیری

معاینه اجساد و اظهار نظر در خصوص چگونگی فوت، تعیین علت تامه مرگ از مراحل مهم فرآیند دادرسی کیفری در پرونده‌های جنایی می‌باشد که شروع این بررسی‌ها از مرحله صحنه جرم صورت می‌پذیرد. اولویت قانون آیین دادرسی دادگاه‌های عمومی و انقلاب در امور کیفری با شرایط مذکور در آن معاینه اجساد توسط پزشکان قانونی است از دلایل مهم این اولویت تخصصی بودن امر معاینه جسد برای تشخیص مرگ مشکوک یا جنایت می‌باشد. البته اگر چه گواهی پزشکی قانونی در خصوص علت تامه مرگ و یا نوع جراحات‌های موجود در جسد برای اثبات اتهام انتسابی به مظنون و یا متهم کافی نیست لیکن به دلیل تخصصی و علمی بودن اظهار نظر پزشکان، قاضی برای رد آنها نیازمند دلایل متقن علمی دیگری است و این امر امکان‌پذیر نیست مگر با استفاده از نظریات گروه دیگری از متخصصین، پس در هر حال قاضی در معاینه اجساد و علت‌های تعیین شده به نظریات متخصصینی با شرایط مندرج در قانون استناد خواهد نمود اگر چه جواز حضور آنان در صحنه به دستور خود قاضی بوده باشد بنابراین پزشکان قانونی نقش مستقیم و اساسی در معاینات اجساد دارند و به همین جهت اصلاح و شفاف‌سازی قانون آیین دادرسی دادگاه‌های عمومی و انقلاب در امور کیفری در این خصوص با توجه به پیشنهادات مطرح شده و نیز تأمین کادر پزشکی قانونی متخصص در رشته‌های مختلف منطبق با نیازهای روز جامعه ضروری به نظر می‌رسد.

و یا با معاینه مستقیم، به طور کتبی به قاضی اعلام می‌کنند». در این ماده اگر چه اصل استفاده از متخصصین متعدد امر پسندیده‌ای به نظر می‌رسد اما پرسش‌های زیر نیز قابل طرح می‌باشد: الف) معیار تخصص کمتر یا بیشتر چیست؟ ب) آیا قاضی که در امر پزشکی تخصصی ندارد می‌تواند برتری پزشکی به پزشک دیگر را تشخیص دهد؟ ۴-۴ - اشکال اساسی قانون سکوت آن در خصوص مواردی است که پزشکان در صحنه امکان اظهار نظر قطعی را نداشته و ضرورت معاینه جسد در مرکزی مجهز و خارج از صحنه را خواستار باشند علاوه بر این همان گونه که ذکر شد امکان دو برداشت از ماده ۹۰ وجود دارد که در عمل مشکلاتی را ایجاد می‌نماید. علاوه بر این درج عبارت مبهم «و غیره» در ماده‌ای از قانون که سخن از دخالت متخصص است مناسب به نظر نمی‌رسد.

۵ - پیشنهادات

به طور کلی اگر چه در قانون برای پزشکان قانونی در معاینه اجساد احکام خاصی در نظر گرفته شده است لیکن در کلیات مباحث مربوط به معاینه محل، آنان همانند سایر افراد اهل خبره تلقی می‌گردند در حالیکه در واقعیت امر تأثیر مداخله آنان فراتر از حد یک خبره می‌باشد بنابراین ضرورت دارد در قوانین فعلی منطبق با نیازهای روز و واقعیت‌های موجود اصلاح به عمل آید. برای نمونه در مورد اعتماد مقامات قضایی به پزشکان قانونی چون سازمان پزشکی قانونی از سازمان‌های تابعه قوه قضاییه می‌باشد بنابراین پس از استخدام و طی مراحل گزینش و تعیین محل خدمت از طرف رییس سازمان پزشکی قانونی، پزشک مورد اعتماد تلقی شود مگر این که خلاف آن ثابت گردد. بنابراین حذف قید معتمد بعد از پزشکی قانونی در ماده ۸۸ ضروری به نظر می‌رسد. البته در صورتی که قاضی از دیگر پزشکان استفاده نماید همان طور که در مواد ۷۸ و ۸۳ اشاره شده مورد وثوق بودن لازم خواهد بود.

در مورد استفاده و دعوت از پزشکان متخصص بایستی قابل به تفکیک شد به این نحو که در صحنه‌های مرگ‌های مشکوک و جنایات چون پزشکی قانونی رشته‌ای تخصصی برای چنین امری محسوب می‌گردد. بنابراین تأکید قانون گذار به دعوت از متخصصین انصراف به مواردی غیر از صحنه‌ها باید داشته باشد مگر اینکه پزشک قانونی به اقتضای امر اعلام نظر پزشکان دیگری را ضروری بداند که می‌تواند مراتب را از مقام قضایی درخواست نماید. در این صورت با دستور مقام

References

- 1- Dehkhoda AA. Dehkhodas Dictionary. 2nd ed. Publication and edition of Tehran University Institute. new term. Volume13; 21109 and volume 2; 2921 and volume 5; 6252. [Persian]
- 2- Gudarzi F, Kiyani M. Legal Medicine. 1st ed. Tehran: Samt Publications; 1384 AHS: 98-100. [Persian]
- 3- Jafari Langerudi MJ. Extensive in Law Terminology. 2nd ed. Ganj Danesh Library; 1381 AHS volume5; 3428. [Persian]

- 4- Reshadati J. "The Importance of Autopsy in Judicial Procedure" SJFM. 1387. 14th term. No: 3. PP: 183-189. [Persian]
- 5- Khaleghi A. Criminal Procedure. 1sted. Tehran: Danesh City Nashr; 1387 AHS: 401-2. [Persian]
- 6- Madani J. Criminal Procedure. 4th ed. Tehran: Paydar Publications; 1387 AHS: 625. [Persian]
- 7- Hekmat S. Legal medicine. 3rd ed. Tehran: National University Publications; 1369 AHS: 5. [Persian]
- 8- Aghabikluei A. Principles of Hospital and Legal Autopsy, 1sted. Tehran: University of Medical Sciences & Therapeutic-Hygienic Services of Iran; 1386 AHS: 133. [Persian]
- 9- Ansari V. Principles of Criminal Investigations. 2nd ed. Tehran: Samt Publications; 1387 AHS: 56. [Persian]
- 10- Rashid Yasemi H, Ghazaei S. Specifying the Identity and Crime Finding. 1sted. Tehran: Vahids Publications. 1353 AHS:1. [Persian]
- 11- Ghazaei S. Legal Medicine. 2nd ed. Tehran University Publications. 1368 AHS: 43. [Persian]
- 12- Zarabi G. Criminal Procedure. 1sted. Tehran: Ganje Danesh Library Publications; 1372 AHS: 108. [Persian]
- 13- Collection of Criminal Laws. Law Assistant and Judicial Extension. 1sted. Tehran: Formal Journal of Country Publications; 1386 AHS. [Persian]